

בעקבות

רבי עובדיה זיסה

זמני השיעורים:

יום שני שעה 14:00 - בבית הכנסת תפארת ירושלים
יום רביעי שעה 16:45 - בבית הכנסת מוסאיוף

להאזנה להספד:

קול הלשון 03-6171068 שלוחה 9 - הרב פנחס רז
שיעור מס. 364

טל. 077-545-6041

י"ל ע"י מכון "מתן תורה"
www.MatanTorah.org
דוא"ל: matantora@gmail.com

הספד ונהי על פטירת מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

עם עובדות והנהגות יקרות

נמסר בבית הכנסת "מוסאיוף" ביום רביעי ה' מרחשון התשע"ד

א. זעקה גדולה ומרה

אמש, יום הנמהר והמר כלענה, ג' מרחשון התשע"ד, בשעה 1:25, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון האלקים, רבינו הגדול, אור שבעת הימים, רם על כל רמים, גאון גאוני הדורות, דבריו עושים פירות, שבחו מי ימלל, גדלו מי יהלל, מרן רשכבה"ג כמוהר"ר **עובדיה יוסף** צוקללה"ה. ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו תחת כסא הכבוד עם נשמות תנאים ואמוראים ראשונים ואחרונים שתורתם למד ולימד כל ימיו. נסע למנוחות ועזבנו לאנחות. וירב בבת יהודה תאניה ואניה. והמה בוכים איש פתח אהלו אנשים נשים וטף.

ולא בכדי, כי זה משה האיש שהאיר עיני ישראל בתורתו ובפסקיו, ובכח תורתו היה למשען ולמשענת לכל יהודי בעת דחקו, לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו עד שהצליח להתיר בת ישראל מכבלי עגינותה או את המוחזק לממזר מהכתם הרובץ עליו, וזאת מכח עוצם ידיעת התורה הקדושה שזכה בשקידתו, שעל ידה היה לו כח עליון להתיר.

כבר בדור הקודם העידו המקובלים כי **בסקיו הם מקובלים בשמים**. הכי קרא שמו "**פוסק הדור**", כי גם בשמים הכתירוהו לפוסק וכפי שהסכימה דעתו מלמטה

כך גם הסכימו מלמעלה. דוגמא לדבר זה, אחד ממכרינו היה חשש שלא יוכל להוליד, ובגלל כן הורו לו כמה מגדולי הדור המפורסמים שישא אשה גיורת. בצר לו בא אצל מרן זצוקללה"ה והציע לו דברים כהוייתן, הורה לו מרן: לך ותשא אשה בת ישראל ויהיו לך בנים. וכאשר פתר כן היה.

ועתה חסרנו כל זה, ומי יושיע לכל דמעות העשוקים אין להם מנחם. מי יורה דעה ומי יבין שמועה. אוי מה היה לנו!

ב. לקחת מוסר השכל

באמת לא ניתן להעריך ולשער את רום ערכו, בפרט בימים אלו – ימי השבעה – אשר החושך מכסה ארץ ונסתם כל חזון, ובקושי אפשר ליישב את הדעת ללימוד התורה וכוונת התפילה. כל שכן לאחר שראינו אשכבתיה דרבי, שכמותה לא נראתה מעולם, כאשר **קרוב למליון איש (!)** באו בעצמם מכל פינה וזוית בארץ ישראל כדי לחלוק כבוד לתורה, מלבד אשר מליוני בני אדם בכל העולם שעקבו בסקרנות ובענין אחרי מסע ההלויה באמצעות כלי התקשורת השונים, ואפילו שונאי ישראל כדוגמת ערוץ החיזבאללה וחבר מרעיו טרחו לדווח על כך באמרם אבל כבד זה לישראל. ויקר תפארת גדולת יומו האחרון המחיש והעצים לנו ביתר שאת את גודל ההסתר אשר הסתיר את עצמו ואת גדולתו מאתנו, וכמה שחשבנו שאנו יודעים ומשיגים משהו מגדולתו אין זה כלום, וא"כ איך נבוא להסביר לעצמנו את קצות דרכיו והנהגותיו כאשר עיננו הרואות כי אנחנו לא נדע.

מאידיך, אם החרש נחריש ונדום - יצא שכרינו בהפסדנו, שלא זו בלבד שנסתלק מעמנו, ויעל משה אל הר האלקים, אלא גם ח"ו לא לקחנו דבר שיהיה לנו צידה לדרך אשר נלך בה מעתה ואילך. ולכן **הכרח הוא** להתבונן לעצמנו ולראות מה היה סוד חייו של מרן זצוקללה"ה אשר הניא אותנו נגד כל הנסיונות והקשיים שהיו מנת חלקו כל הימים עד אשר הגיע אל רום המעלה שהגיע אליה? ובאיזה דרך בחר ללכת שבאמצעותה עלה ונתעלה כאחד משרפי מעלה?

ונראה, שאת התשובה לשאלה זו יכולנו לשמוע רק ממרן זצוק"ל בעצמו, כי מי יעמוד על סודו, אוי לנו כי פנה היום, ונשתברו הלוחות, ופותר אין לנו. וכמאמר רבי עקיבא (סנהדרין סח.) "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי, ואין לי שולחני לרצותי". אולם לפטור בלא כלום אי אפשר, ועלינו לנסות ולהבין זאת מבין השיטין של מפעל חייו הנהדר, איש איש כפי שיחננו ה'.

ג. ללמוד וללמד לשמור ולעשות

ובהתבוננות קלה ניתן לומר כי משאת חייו, שאיפתו וכל רצונו, מילדותו ועד אחריתו, היתה: **ללמוד, וללמד, לשמור ולעשות!** אלא שהוא ראה את כל ד' חלקים אלו **כמקשה אחת**, שכל חלק וחלק מאיר ומשלים את יתר החלקים. והבנה זו למדתי מפי קדשו, סיפר לי פעם בערגה רבה, שבצעירותו היה לו מנהג בכל יום ששי ללכת ללמוד בבית הכנסת "צופיוף", מהבוקר עד חצי שעה סמוך לכניסת השבת, שאז היה רץ לביתו להתלבש לשבת. שאלתי מה היה סדר הלימוד שמשך אותו כל כך, והשיב לי: הלא ידעת אם לא שמעת שהייתי נותן שיעור קבוע מידי יום בבית הכנסת שאול צדקה למאה בעלי בתים. וגם הסבא שלך שיחי' היה משתתף שם, ומה חשבת? שלא הייתי מכין את השיעור הזה? הייתי מכין אותו בעמל וביגיעה מתוך עשרות ספרי פוסקים ושאלות ותשובות שהיו מצויים לי שם בבית הכנסת צופיוף, והיה לוקח לי להכין כל שיעור של שעה במשך שלש שעות, שלש שעות השקעתי כדי למסור שיעור של שעה אחת, ואת זה הייתי עושה בכל יום ששי...

ומדבריו למדנו שהדבר שחיזק אותו בשקידת התורה היה רצונו העז **ללמד תורה ולהנחילה לרבים, לתקן עולם במלכות שדי.**

וכה דיבר בקדשו בשיחת חיזוק לבני תורה ואמר כדברים האלה ממש: "בלי הכתיבה אי אפשר להיות שקדן".

הרי שרצונו ללמד הביאו לחיזוק ב"ללמוד". וכן בהיפך, כחו הגדול "ללמוד" הביא אותו "ללמד". וכמו שאמר לי פעם: ישנם הרבה רבנים שהולכים לקרב את אחינו בני ישראל לאביהם שבשמים, ומשקיעים הרבה כח וזמן כדי להשפיע על לב

ההמון, ולא עולה הרבה בידם, לפעמים יושבים כמה שעות עם בן אדם אחד, ולבסוף מצליחים קצת להזיז אותו ממקומו וגם זה בקושי. ולעומתם יש כאלה שמשקיעים זמן מועט וקוצרים פירות רבים וטובים, נכנס לאצטדיון ומדבר רבע שעה ואחר כך מאות ואלפים מקבלים עול מלכות שמים שלימה. ובמה הדבר תלוי? ככל שהאדם מלא יותר בתורה כך דבריו עושים רושם על השומעים יותר. [ואף שאמר דברים אלו בגוף שלישי ידעתי והבנתי כי הוא מכוין אל עצמו, שהוא עצמו היה הולך למקומות כאלו ומדבר כרבע שעה, ואחר כך היתה העיר מתהפכת בתשובה. וכבר היו כמה פעמים שאחרי שהגיע לכל מיני עיירות נידחות ודיבר שם דברי חיזוק, התרוקנו למחרת כל החנויות של תשמישי קדושה מכל תכולתם. אלא שבענוותנו לא הזכיר מעצמו כלום, רק דיבר בלשון נסתר כאילו מכוין הוא לאנשים אחרים. ומ"מ לימדני בזה את סוד כח השפעתו האדירה. שוב בינותי שגמרא ערוכה היא במכות (דף י:): עה"פ מי אוהב ללמד בהמון, מי שכל תבואה שלו. ע"ש היטב].

וכך גם רצונו לשמור ולעשות הביאו ללמוד יומם ולילה ולברר הלכות ומנהגים ונוסחאות תפילה, כפי שמשתקף אין ספור פעמים בכל ספריו הרבים מלאים זיו ומפיקים נוגה.

ולכן זכה שנתקיימה בו הבטחת חז"ל במסכת אבות (פרק ד משנה ה) הלומד תורה על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ויתכן שזה היה גם **סוד זכרונו האדיר**, שכך כתב הגאון רבי יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חיל ח"ב (דרוש ג' לשבת כלה) וז"ל: **דידוע אם האדם הלומד ההלכות שבתורה באים אצל האדם לידי מעשה, יתקימו אצלו ולא ישכחם, כי זה כלל גדול בתורה! כל הלכה למעשה לא תשתכח.** רמז לדבר 'וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם' – כלומר אימתי וזכרתם את המצות ולא תשכחום? זה הוא אם תהיו עושים אותם במעשה בפועל. ולכן אמר התנא 'ולא המדרש עיקר אלא המעשה', מפני שהמעשה עושה קיום למדרש שלא ישתכח מן הלב. ע"כ.

ועל יסודות אלו נביא מעט עובדות והנהגות, בעיקר מאשר ראו עינינו ומאשר שמענו מפי קדשו, וידוע כח סיפורי צדיקים להשפיע ביתר שאת.

ד. 'ללמוד'

שקידתו בתורה היתה ללא גבול, לא רק בסדרי הלימוד הארוכים שהיו לו, מהבוקר ועד לשעות הלילה הקטנות, עד כדי כך **שלא יכל להבין איך אנשים הולכים לישן מוקדם**, [פעם התבטא ואמר: איך אפשר ללכת לישן בשעה 11 בלילה, וכי אנחנו תרנגולים? צריך ללמוד לכל הפחות עד שעה 1 או 2 בלילה...], אלא גם **דקות ספורות ידע לנצל**. סיפר פעם שבזמן שהיו נוטלים ידים בבית הוריו לסעודת שבת היה לו סדר בלימוד גמרא, ומזה סיים כמה מסכתות...

כשהיה נוסע בדרכים להופעותיו השונות היה מנצל את הדרך ללימוד בשקידה. סיפר לי נהגו, שלא פעם כשהיה מרן זצוק"ל נכנס לרכב היה פותח גמרא ולומד עד שמגיע לאירוע הראשון שהיה צריך להשתתף. לפני שירד אמר לו לנהג: תזכור שהגעתי לדף פלוני. ירד לאירוע נאם ובירך, חזר לרכב ושאל: היכן עצרתי? אמר לו הנהג: דף פלוני. המשיך בלימודו עד לאירוע השני, ושוב קודם שירד אמר לו את הדף שעצר בו, וביקש להזכיר לו את הדף כשיחזור. ואמר לי הנהג, שלפי חשבון זה הוא ראה שהיו לילות שסיים מסכת שלימה רק בנסיעות.

עיני ראו ולא זר איך היה **לומד תורה בשעה שלבש את המעיל לתפילה**. זכיתי פעם להכנס לביתו כמה רגעים קודם שבאו הציבור להתפלל תפלת מנחה בביתו, ונכנסתי לחדר לימודו להביט בכהן לאל עליון. ראיתי יושב והוגה בהתמדה רבה בחידושי הריטב"א למסכת בבא מציעא. משהגיע זמן התפילה נכנס בנו שיחי' והודיעו שהגיע זמן התפלה והציבור כבר התאסף וממתין לבואו. נענה ואמר: הבא לי את החליפה והמגבעת. והמשיך בלימודו. אחר שניות ספורות בא בנו עם החליפה והמגבעת והוא כבר שקוע בלימודו בעומק העיון. חזר הבן ואמר לו: אבא! הגיע זמן התפלה. או אז קם ממקומו עם הספר בידו, הושיט לו את ידו הימנית ובידו השמאלית המשיך להחזיק בספר וללמוד מתוכו, וכך הלביש לו הבן את השרוול על יד ימין. משסיים ללבוש הבגד בצד ימין העביר את הספר ליד שמאל והמשיך בלימודו ובינתיים הלביש לו הבן את הבגד על יד שמאל. אחר כך שם את המגבעת לראשו מאחור והוא עדיין ממשיך בעיונו, ורק לאחר שגמר ללבוש הכל אז סגר את הספר ונכנס להתפלל.

ולרוב שקידתו זכה והתקיימו בו דברי רבינו אור החיים הקדוש (ריש פרשת כי תבא) שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו "משתגעין" ומתלהטין אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב. ע"כ. וכך העיד פעם על עצמו בלשון הזה ממש: **מצעירותי הייתי "משוגע" על התורה.**

ולכן היתה לו התורה כאויר לנשימה ולא מש מחבבה גם בזמנים שנראה כי לא שייך ללמוד בהם. זכורני שלפני שנים התבטא בחריפות נגד שר החינוך דאז, שמרר את חיי לומדי התורה. והחליט היועה"מ לממשלה לפתוח נגדו בחקירה. כיון שנודע הדבר התקבצו ובאו כ-20.000 איש מתלמידי להפגנת תמיכה בביתו בשכונת הר נוף, ובראשם באו גדולי הדור רבנים ואדמורי"ם, שדיברו באמצעות מקרופון מחלון ביתו לרבבות השומעים. ובתוך כל ההמולה הזאת ראיתי יושב ספון בחדר לימודו ועוסק בתורה. רק כאשר סיימו הרבנים את סדרת הנאומים קם ממקומו ניגש לחלון ביתו ובירך את הקהל, אחר כך ביקש והפציר בהם שיעשו ככל יכלתם לרישום ילדי ישראל לתורה.

הבאתי עמי פעם את רבי ... שליט"א שליט"א מדרשותיו של מרן שליט"א והוציאם לאור עולם, והביא עמו מנחה בידו את הספר שהוציא מתורתו. מרן שליט"א הודה לו ובירכו, אך הוסיף ואמר לו: אין זה העיקר, העיקר הוא שתשקיע את זמנך בלימוד ההלכה בספרי הש"ס והפוסקים...

ה. 'ללמד'

מרן זצוק"ל ראה שני אמצעים עיקריים "ללמד": א. שיעורי תורה. ב. ספרים. ובשני דברים אלו השקיע את רוב חייו ומרצו.

שיעורי תורה - כבר משחר נעוריו בהיותו כבן 17 שנה התחיל במסירת שיעורים יומיים לבעלי בתים, ומאז עד כמעט יומו האחרון לא חדל ממנהג זה. לא פלא שהספיק ללמד תורה לחמשה דורות.

השקפתו היתה שדרך שיעורי תורה ניתן לבצע מהפכה שקטה, כפי שבאמת נהיה. כל שומעי שיעוריו במשך שנים התחזקו בעצמם והקימו דורות של תלמידי

חכמים. כשהכתיר בביתו את אבי מורי הגאון שליט"א, שמעתי שאמר לו: הדבר הראשון שתעשה במקום הוא לייסד שיעור יומי קבוע בהלכה. והסביר שבאמצעות השיעור יכול הרב להשפיע לטובה על המקום ועל יושביו יותר מכל דבר אחר. והוסיף ואמר לו "כשהייתי בגילך לא הייתי בביתי אפילו לילה אחד, הייתי נוסע ממקום למקום כדי ללמד ולהביא דבר ה'".

דבר לא עצר אותו ממסירת שיעוריו. סיפר לי אאמו"ר שליט"א כי ערב אחד באמצע השיעור שמסר מרן בבית הכנסת שאול צדקה, הקיפוהו כמה מהשומעים בחבילי קושיות והיה משיב להם בסבר פנים יפות. לפתע נשמע קולה של אשתו הרבנית ע"ה שצעקה בבכי מעזרת הנשים: אל תטריחו את הרב! הוא לא אכל היום כלום... השומעים נסערו, והתברר כי מרוב דחקו לא היה כלום בביתו וכך יצא לשיעור כשהוא מעונה. כמובן שמיד התארגנו כמה מהתלמידים, ובהם סבי שיחי', ונחלצו לעזרתו בכל כחם. [אגב, על השתדלות קטנה זו החזיק לסבי טובה במשך עשרות שנים ועזר לו בכמה עניינים. כמעט בכל פעם שהייתי אצלו היה מתעניין אצלי אודותיו, והיה שולח לו דרישת שלום ודברים לשמח את לבו, זאת למרות שעברו עשרות שנים מאז שנפרדו. וכמה פעמים ביקשני שאפציר בסבא לקנות לעצמו מכשיר ריצה כדי לשמור על בריאותו. צא וראה כמה הכרת הטוב היתה לו!].

זכרני שהוזמן פעם לתת דרשה בבית מדרש בשכונת הבוכרים, ובאותו יום הודיעו שעתיד לרדת שלג כבד, אף על פי כן לא ביטל את השתתפותו והגיע כשהוא מבוסס בשלג למסירת השיעור, למרות גילו המופלג. עד היום תמונה זו לנגד עיני, הרחוב מושלג, לפחות 10 ס"מ שלג, נפש חיה לא נראתה, ורק מרן מלכא עם מלווה בא כדי לתת דרשה.

נוכחתי בילדותי כשיצא משיעורו הקבוע בבית הכנסת בורוכוב ומשם היה צריך להגיע לישיבת אור החיים למסירת שיעור נוסף. בצאתו ראה שהרכב שלו רכב השרד עדיין לא הגיע. לשאלתו היכן הרכב. ענו לו שהוא נמצא ברחוב הסמוך אלא שפקק תנועה קצר חוסם את דרכו. שמע זאת מרן ולתדהמתנו ירד מהמדרכה וסימן לרכב הראשון שחלף שם לעצור. היה זה רכב סובארו ישן, אותו נהג אברך שהיה נרגש כולו מהאירוע הנדיר. הוא עצר ופתח את הדלת, והרב שאל אותו: האם תוכל לקחת אותי לישיבת אור החיים לשיעור תורה?... כמובן שנענה ברצון, ומרן

זצ"ל עלה בגפו ונסע עמו... אחר 2 דקות הגיע הנהג עם רכב השרד, וכמעט התעלף מששמע היאך נסע מרן לתחנה הבאה שלו באותו ערב... בינתיים, רצתי לשיבת אור החיים שם המתין קהל רב בכניסה לבואו של רכב השרד, ומה נדהמו לראות רכב סובארו ישן עוצר, ומתוכו יוצא מרן עם הדר גאונו, המצנפת והגלימה... הכל בשביל עוד דקה אחת של שיעור תורה.

ספרים - גם בכתיבת ספרים התחיל בגיל צעיר מאוד, ולא עזב הנהגה זו כל ימיו. תמיד הזכיר בקנאה לא מוסתרת את רבינו חיים פלאגי זצ"ל שחיבר מעל 70 ספרים, וחלומו היה להגיע למנין זה.

את סוד תשוקתו להוצאת ספרים היה רגיל להסביר: אחרי שאדם נפטר מן העולם, כבר אינו יכול ללמוד ולא ללמד, אבל יש דרך אחת שיכול להמשיך וללמד תורה גם אז, והיא כתיבת ספרים. הספרים קיימים לעולמים ואפילו אחרי כמה מאות שנים יכולים ללמוד בהם, ונמצא שהמחבר **ממשיך ללמד תורה מאות שנים אחרי הסתלקותו...**

עוד היה אומר: כמה גאוני עולם היו, שבחייהם רעש העולם מפני גדולתם בתורה, אבל היום לא מכירים ולא יודעים מי הם. ולעומתם, אלו שכתבו ספרים שמם מתנוסס לתפארת בהיכלי התורה עד עצם היום הזה.

את שאיפתו זו היה מחזיר תמיד לשומעי לקחו ולתלמידי, והיה מדרבן תמיד: תכתבו אפילו דברים קטנים, כי מזה תגיעו לחידושים גדולים...

וזה מסביר את הנהגתו לתת הסכמות כמעט לכל מחבר שביקש ממנו הסכמה. וניתן לומר שהוא היה **גדול המסכימים בכל הדורות!** אלפים - ואולי רבבות - ספרים מעוטרים בהסכמתו. והיה כותב ברוחב לב ומתאר את המחבר כגדול בתורה. פעם אמרו לו שהנהגתו זו "מורידה" את ערך הסכמותיו. אמר: לא איכפת לי, העיקר שאני רואה שזה נותן להם חשק לחבר עוד ספרים.

ז. 'לשמור ולעשות'

היה זהיר לקיים כל מצוה כהלכתה. העיד פעם על עצמו שבכל יום הוא מונה וסופר אם בירך מאה ברכות (כמו שנפסק בשו"ע סימן מו ס"ג). ובשבת שחסר הרבה ממנין מאה ברכות בגלל תפלות שבת הקצרות היה מכין לו מיני בשמים, ולימון או אתרוג לברך עליו "הנותן ריח טוב בפירות".

פעם כשדיבר אודות ברכת המפיל, הציע את מחלוקת הפוסקים אם ניתן לברכה אחר חצות הלילה, והורה להמנע מסב"ל, ובין דבריו הפטיר: פעם בשבוע אני משתדל לישן קודם חצות בשביל לברך את ברכת המפיל לכל הדעות...

בחג הסוכות היה מניח לפניו כמה אתרוגים ומקיים מצות הנטילה בכולם, כדי להנצל מספק אתרוג מורכב. [וידוע שהרבה עקרות נפקדו באכילת האתרוג שברך עליו בחג].

ולסיום נאמר, כי כל דברינו כאן אודות מרן זצוק"ל, הם רק קצה של זוית אחת מתוך אלפי אלפים של זויות שניתן להביט דרכם על אישיותו וגדלותו. זאת לאפס הפנאי, ולקוצר היריעה, ובעיקר **קוצר ההבנה** מלהשיג משהו ממעלתו העליונה. אולם הורו חכמים לא עליך המלאכה לגמור וכו'. ולכל הפחות יהיה יסוד זה תמיד לנגד עינינו: **"ללמוד וללמד לשמור ולעשות כאשר ציוני ה' אלהי"**. ובזכות התחזקות זו יהי לנו מרן למליץ יושר וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

חשכו עינינו

יחד עם כל בית ישראל אנו מבכים מרה את
פטירת רבנו הגדול, עטרת תפארת ישראל,
רוח אפנו משיח ה', עמוד ההוראה,
מרון גאון ישראל וקדושו, רבנו

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

בעל "יביע אומר"

עלה בסערה השמימה יום המר והנמהר ג' מר חשון תשע"ד

איכה חשכה אור ההלכה

ומי הוא עלי הדור יגוון

הכואבים מרה

מוסדות "מתן תורה"

ישיבת "פלא יועץ"